

פרפראות בפרשה

לעילוי נשמת
הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

אייר התשפ"ה

מפטיר הלא כבני כשיים אתם לי (עמוס ט ז) א
ויהי דבר י-הוה אלי לאמר (יחזקאל כ ב) ס
פרקי אבות פרק ג'

פרשת אחרי מות - קדושים

עלון פרפראות בפרשה וחייושי תורה מ' ועד ת' על פרשת השבוע עניינא דיומא מפרשי ומדרשי חז"ל

התשובות מסודרות לפי סדר א-ב

בפרשה אחרי מות 80 פסוקים, בפרשת קדושים 64 פסוקים. סה"כ 144 פסוקים = בין האולם, גדי עזים.
בין האולם ולמזבח יבכו הכהנים משכתי י-הוה ויאמרו חוסה י-הוה על עמך ואל תתן נחלתך להרפה למשל בם גוים למה לאמרו בעמים איה א-להיהם. (ויאל ב יז)
למה נסמכה פרשת עריות לפרשת קדושים לומר שכל מקום שאת מוצא גדר ערוה את מוצא קדושה, וכל מי שגודר עצמו מן הערוה נקרא קדוש.
(ירושלמי יבמות פ"ב ח"ד, ילקוט האזובי)

בפרשות אחרי מות - קדושים יש חמש עשרה מצוות עשה וששים וארבע מצוות לא תעשה. (ספר החינוך)

עשה: עבודת יוה"כ • כסוי הדם • יראת אב ואם • פאה • לקט • הנחת פאת הכרם • הנחת פרט הכרם • שופט שישפוט בצדק • תוכחה לישראל שאינו נוהג כשורה • אהבת ישראל • נטע רבעי • היראה מן המקדש • כבוד חכמים • צדוק המאזנים והמשקלים והמדות • שישפרו מי שיתחייב שריפה.
לא תעשה: שלא יכנסו בכל עת במקדש • שלא לשחוט קדשים חוץ לעזרה • שלא להתעדן באחת מכל העריות • שלא לגלות ערות אב • שלא לגלות ערות אס • שלא לגלות ערות אשת אב • שלא לגלות ערות אחות בכל צד שהיא אחות • שלא לגלות ערות בת הבן • שלא לגלות ערות בת הבת • שלא לגלות ערות הבת • שלא לגלות ערות אחות מן האב והיא בת אשת אבי • שלא לגלות ערות אחות אב • שלא לגלות ערות אחות אס • שלא לבוא על אשת אחי האב • שלא לבוא על אשת אחי האם • שלא לבוא על אשת הבן • שלא לבוא על אשת אח • שלא לבוא על אשה ובתה • שלא לגלות ערות אשה ובת בנה • שלא לגלות ערות אשה ובתה • שלא לבוא על שתי אחיות מחיים • שלא לבוא על אשה נדה • שלא נתן מזרעינו למולך • שלא לבוא על הזכרים • שלא לבוא על הבהמות • שלא תשכבנה הנשים עם הבהמות • שלא לפנות אחר עבודה זרה, לא במחשבה ולא בדיבור ולא בהבטה • שלא לעשות עבודה זרה לא לעצמו ולא לזולתו • שלא לאכול נותר • שלא לכלות הפאה בשדה • שלא לקחת שבילים הנופלים בשעת הקציר • שלא לכלות פאת הכרם • שלא ללקוט פרט הכרם • שלא לגנוב שום ממון • שלא נחש על ממון שיש לאחר בידו • שלא לישבע על כפירת ממון • שלא נשבע לשקר • שלא לעשוק • שלא לגזול • שלא נאחר שכר שכיר • שלא לקלל אחד מישראל בין איש בין אשה • שלא להכשיל תם בדרך • שלא לעוול המשפט • שלא לכבד גדול בדין • שלא לרכל • שלא לעמוד על דם רעים • שלא לשנוא אחים • שלא להלבין פני אדם מישראל • שלא לנקום • שלא לנטור • שלא להרביע בהמה עם מין שאינו מינו • שלא לזרוע כלאי הכרם ולא נרכיב שום אילן בארץ • שלא לאכול ולשתות כדרך זולל וסובא • שלא נחש • שלא לעונן • שלא להקיף פאת הראש • שלא להשחית פאת הזקן • שלא נכתוב בבשרינו כתובת קעקע • שלא לעשות אוב • שלא לעשות מעשה ידעוני • שלא להונוות במדות וכל המדות.

יום י"ד אייר שהוא פסח שני ירבה בשמחה קצת כי קדוש היום כמו שכתב החיד"א במורה באצבע אות בר"ך, ומי שחננו ה' בעושר יהיו על שולחנו תלמידי חכמים וצנועים ומקיים כל דכפין כפסח ראשון. (מועד לכל חי - חודש אייר)

הילולת רבי מאיר בעל הנס - יום י"ד באייר הוא יום פסח שני, מכלל הימים שאין אומרים בהם תחנון. ואינו יום פטירת רבי מאיר בעל הנס, אלא קבעוהו ליום ההילולא שלו מכמה סיבות. (א). לא יחול בשבת ואפשר יהיה להדליק בו נרות ולנסוע ולהשתטח על קברו. (ב). הוא מכלל הימים שאין בהם תענית. (ג). נוסעי קברות הצדיקים היו נוסעים למירון שלושה ימים אחרי כן, וכך יפקדו תחילה באופן מסודר את קבר רבי מאיר עליו השלום. (ד). יום חנוכה בית הכנסת ובית המדרש במקום מצבת קבורתו, היה בי"ד אייר תרכ"ו. (תורה בציון)

כתב החיד"א - נשתרבה המנהג בכל גלילותינו דעל כל צרה שמתפלל אדם 'אמר אֱלֹהָא דְמַאִיר עֲנֵנִי'. ונודרים שמן או צדקה לנשמתו של רבי מאיר. והשתא הנהג כך, באומרו 'אֱלֹהָא דְמַאִיר עֲנֵנִי' טוב שיכוין בדעתו באותה כוונה שכוין בה רבי מאיר וינצל. (פתח עינים)

כתב המהרש"א. (חייושי אגדות - ע"ז יח): - ויש לדקדק היאך ייחד רבי מאיר שמו של הקב"ה על עצמו בחייו שראי אמרו אין הקב"ה מייחד שמו על הצדיקים בחייהם. שנאמר (בראשית לא מב) א-להי אברהם ויפחד יצחק וגו'. וי"ל דלא אמר אלהא דמאיר כו' רק לסימן בעלמא על שמו ולא נתכוין כל עיקר על שמו רק נתכוין 'אלהא דמאיר לארץ ולדרים עליה הוא יעננו', או שאמר 'אלהא דמאיר לנו במלכות יון הקודמת בנס הנרות של חנוכה הוא יעננו להציל אותנו בנס מדיהם'.

ל"ג לעומר בכל תפוצות ישראל עושים הלולא רבה על הקדוש התנא האלקי רשב"י זיע"א, ובמדרשים יתנו דעתם החכם שלהם והגזברים לכל יעשו קלות ראש ח"ו בלילה הקדושה הלז כי יהיה להם לפוקה ולמכשול, ובדוק ומנוסה דלא יתקיים המדרש ההוא ובמהרה ינתק וספו תמו רחמנא ליצלן, והירא לנפשו יהיה במורא ויראה ופחד כל הלילה כדי שתהא זכות רשב"י וחבריו חופף עליו כל היום, וזכור לטוב להגביר מסגני לויה דעשה הקדש והתקין לדורות ללמוד הזוהר הקדוש שלם בביתו ביום הזה בכנופיא כל התלמידי חכמים שבעיר ה' עליהם יחיו אמן, אין ספק שקנה שם טוב קנה לעצמו קנה לו חיי העולם הבא.

יום כ"ח אייר פטירת שמואל הנביא דהובא בשלחן ערוך סימן תק"ף דמתענים, הנה שמעתי בקושטא כי בישיבת הרב החסיד מוהר"א חאיון ז"ל עושים הלולא רבה ביום הזה ונאספו שמה כל ההדר"ם לעשות בו יומא טבא. (מועד לכל חי - סימן ז חודש אייר)

ל"ג בעומר - מנהג ישראל תורה היא להדליק נרות ומאורות ביום הזה לכבוד האור כי טוב שמתחיל להתנוצץ ביום זה היקר ל"ג בעומר טו"ב ימים קודם מתן תורה. ולכבוד נשמת מאיר התורה בוצינא קדישא אשר נתגלה ביום הזה וביום הזה עלה לשמי מרומים. והוא יומא דהילולא דיליה לאורו ניסע ונלך. לכבוד ספרו הקדוש זוהר המאיר ומבהיק מסוף העולם ועד סופו (אשר כתב רבי אבא ביום הזה) והוא מאיר לנו בגלותינו עד כי יבא משיח צדקינו דאתמר ביה (בראשית א ג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר (בגימטריא ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן = 232) זה אורו של מלך המשיח יבא ב"ב ויגלה לנו האור הגנוז. (דניאל יב ג) וְהַמְשִׁכִּים יִתְּהוּ קִזְמֵר הַרְקִיעַ (קִזְמֵר בגימטריא יְהִי אוֹר 232) ותבין לפי"ז אשר נתאמת לנו מאנשי אמת אשר השמחה ביום הזה על ציון רשב"י היא שלא כטבע דכתיב (משלי יג ט) אוֹר צַדִּיקִים יִשְׁמַח.

אור הגנוז שגנוז הקב"ה. הנה הוא גנוז בתורה. ואותו האור נקרא טוב. כמ"ש (בראשית א ד) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאֹר (בגימטריא תרי"ג. ג. וג"כ בגימטריא בתורה) כִּי טוֹב. ע"כ טו"ב ימים קודם ליום נתינת התורה. מתחיל להתנוצץ או"ר מן התורה וזה שיש רמז בדברי נעים זמירות. גל עיני (היינו ביום ג"ל לעומר אז) וְאֶבְיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ. (בני יששכר אייר ג ז)

איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו אני י-הוה א-להיכם. (יט ג)
המחדש חידושי תורה ביום השבת, גורם כבוד גדול לאביו בעה"ב, כמ"ש בזוהר בפרשת שלח, ולכן סמך פה **איש אמו ואביו תיראו**, לכבדם ביום השבת על ידי חידושי התורה, וזהו **ואת שבתתי תשמרו**. (רבי חיים ויטאל ז"ל - שער הפסוקים - פר' קדושים)

שאלות

- א. **כאנזה מקם יהיה לכם הגר אתכם ואהבת לו כמוהו פי גרים הייתם בארץ מצרים** (יט לד) מהו **כאנזה מקם**, מדוע השווה את הגר לאנזה.
- ב. **ומזרעה לא תתן להעביר למלך** (יח כא). פרש"י - עבודה זרה היא ששמה מלך, וזו היא עבודתה, שמוסר בנו לפומרים, ועושין שתי מדורות גדולות, ומעבירין את הבן ברגליו בין שתי מדורות האש. מה הטעם נכתב פרשת מולך באמצע פרשת העריות.
- ג. **אדם קרוב אצל עצמו, ואין אדם משים עצמו רשע**. פרש"י - אין אדם נפסל לעדות בהודאת פיו דאדם קרוב אצל עצמו הלכך אין אדם יכול לשום עצמו רשע כלומר על עדות עצמו אינו נעשה רשע. (סנהדרין ט:). באיזה מקרה אדם נאמן לפסול את עצמו, ואינו נאמן לפסול את הבנים שלו.
- ד. **איש אמו ואביו תיראו**. (יט ג) כתיב (משלי א ח) **שמע בני מוסר אביך ואל תטש תורת אמה**. אמרו במדרש **מוסר אביך** הוא כל דבר שנמסר לך מפי הגבורה, כלומר תורה שבכתב. **ואל תטש תורת אמה**, הוא כל שנתפרש לך בסיני מפי הגבורה, היינו תורה שבעל פה. מדוע נמשלה תורה שבכתב למוסר האב, ותורה שבעל פה לתורת האם.
- ה. **ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם נחיקם אני י-הוה**. (יח ה) פרש"י - נאמן לשלם שכר ונחיקם. לכאורה יש להבין מהו החידוש שהקב"ה נאמן לשלם שכר וכי יעלה על הדעת שהקב"ה יקפח שכרנו? ועוד, הרי כבר נאמר בפסוק הקודם **אני י-הוה א-להיכם** ומכך ניתן כבר ללמוד על נאמנותו של הקב"ה לשלם שכר, מדוע הוצרכה התורה לחזור ולכתוב זאת פעם נוספת?
- ו. **אל תפנו אל האבת ואל הידענים** (יט לא). בשאול כתיב (ש"א כח ח) **ויבאו אל האשה לילה ויאמר קסומי [קסמי] נא לי באוב ונעלי לי את אשר אמר אליך**. מה הטעם דכתיב קסומי בכתיב מלא וקרי קסמי חסר.
- ז. **ונדבר י-הוה אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנתם לפני י-הוה וימתו**. (טז א) לכאורה המילה **וימתו** מיותרת. מאחר וכתיב **אחרי מות שני בני אהרן**. הול"ל **אחרי מות שני בני אהרן בקרבנתם לפני י-הוה**.
- ח. **ונרק הפה את הדם על מזבח י-הוה וגו' והקטיר החלב לריח ניחח לי-הוה**. (יז ו) מה הטעם שבחרה התורה להקריב דווקא את החלב והדם על גבי המזבח יותר מאיברים אחרים.
- ט. **ואיש איש מבני ישראל ומן הגר בתוכם אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל וישפך את דמו וכסהו בעפר**. (יז ג) שחט חיה או עוף כשרים, באיזה אופן יהיה פטור ממצות כיסוי הדם, ובאיזה אופן יהיה אסור לו לכסות את הדם.
- י. **בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר לחטאת ואיל לעלה**. (יז ג) מנין בזאת ת"י שנה שעמד בית ראשון, ובית שני עמד ת"כ (ויק"ר כא ט) מה הטעם שנרמז בית ראשון ולא בית שני.
- יא. **אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם אני י-הוה א-להיכם**. (יט ד) מה הטעם דכתיב **האלילים** בכתיב חסר.
- יב. **יהיה כל פרוי קדש הלוילים לי-הוה**. (יט כד) תנו רבנן: 'קדש הלוילים לי-הוה', מלמד ששעונים ברכה לפנייהם ולאחרייהם. מכאן אמר רבי עקיבא: אסור לאדם שישעום כלום קודם שיברך. תנו רבנן: אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה. וכל הנהגה מן העולם הזה בלא ברכה מעל. (ברכות לה). לכאורה קשה – הלא את הברכות עצמן תיקנו אנשי כנסת הגדולה, האם ייתכן לומר על כל הצדיקים שהיו בדורות שלפני כנסת הגדולה שמעלו בהקדש בכל אכילה שאכלו?
- יג. **לא תקם ולא תטר את בני עמך ואהבת לרעך כמוהו אני י-הוה**. (יט יח) פרש"י - אמר רבי עקיבא: זה כלל גדול בתורה. רבי עקיבא דריש (בב"מ סב). **וחי אחיד עמך**, סייף קודמים לסייף חבירך. לכאורה לדעת רבי עקיבא איך אפשר לקיים מצוות **ואהבת לרעך כמוהו** שהרי סייף קודמים.
- יד. **איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו אני י-הוה א-להיכם**. (יט ג) 'אתני וגמני' – ריבויים, מה בא לרבות **ואת שבתתי תשמרו**.
- טו. **ויאמר י-הוה אל משה דבר אל אהרן אחיד ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת אל בני הכפרת אשר על הארץ ולא ימות פי בעצן ארצה על הכפרת**. (יז ב) מה הטעם שנאמר **אחיד** והלא הכל יודעים שאהרן הוא אחיו.
- טז. **לא תעשק את רעך ולא תגזל** (יט ג) מה הטעם שהפסיק הכתוב במלה **רעך** בין עושק ובין גזל. הול"ל **לא תעשק ולא תגזל את רעך**. מה ההבדל בין עושק לגזל.
- יז. כינוי לישמעאלים השוכנים באוהלים במדבר, והם היו גזלנים. וכשהשעיר לעזאזל היה בורח הם היו אוכלים אותו.
- יח. **בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר לחטאת ואיל לעלה**. (יז ג) ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה. (יז ה) מה הטעם שלא הזכיר הכתוב בפרשה זו שיהיו תמימים. והזכיר תמימים בשאר קרבנות, כגון בפרשת מצורע דכתיב (יד י) **וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכבשה אחת בת שנתה תמימה**. וכן בקרבן התמיד כתיב (במדבר כח ג) **כבשים בני שנה תמימים**, ועוד.
- יט. **ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את שם א-להיך אני י-הוה**. (יט יב) מה הטעם דלא נאמר **ולא תחלל**, אלא כתיב **וחללת**.
- כ. **קדשים תהיו פי קדוש אני**. (יט ב) פרש"י – פרושים תהיו. הגמרא מספרת (שבת לג:) על רבי שמעון בר יוחאי ובנו רבי אלעזר שהסתתרו מאימת השלטון ולמדו שלוש עשרה שנים במערה, עד שיצאה בת קול ואמרה 'צאו ממערתכם'. בכל מקום שעברו הביט רבי אלעזר באנשים הטרודים בהבלי העולם הזה ואינם עוסקים בתורה, והיה נותן בהם את עיניו ומענישם ומיד היה אביו רבי שמעון מרפא אותם. מה סבת החלוק בין הנהגת רבי אלעזר לבין הנהגת אביו רבי שמעון?
- כא. **ואיש איש מבני ישראל ומן הגר בתוכם אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל וישפך את דמו וכסהו בעפר**. (יז ג). מה הטעם שדם חיה ועוף צריכים כיסוי הדם ולא דם בהמה.
- כב. **לא תגנבו ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו**. (יט יא) מה הטעם דכתיב **לא תגנבו** בלשון יתרו בפרשת יתרו בלשון יחיד **לא תגנב**.
- כג. **את חקתי תשמרו בהמתך לא תרביע בלאים שדך לא תזרע בלאים ובגד בלאים ששטנך לא יעלה עליך** (יט יט). מה הטעם שנאסרו ללבוש בגד כלאים. וכן חלב ודם ושמן המשחה וקטורת שנאסרו. מלבד שזה גזירת מלך, ודרשינן טעמא דקרא.
- כד. **תמני שיהיה תקום ויהדרת פני זקן** (יט לב). תנו רבנן: 'מפני שיהיה תקום' – יכול אפילו מפני זקן אשמאי? תלמוד לומר: "זקן", ואין זקן אלא חכם, שצאמר: 'אספה לי שבעים איש מזקני ישראל'. לכאורה אם כוונת התורה לצוות שנהדר רק פני חכם מודע לא כתבה התורה במפורש 'מפני חכם תקום'.

תשובות

- א. אברהם אבנו ע"ה היה גר ונקרא (תהלים פט) **אֵיתָן הָאֶזְרָחִי**, וזהו **כְּאֶזְרָח' ח' מ' כָּם** אותיות **רמ"ח** גימטריא **אברהם**. וגם ישראל נקראו אזרח לפי שעתיד הקב"ה להזריח לכם שמש צדקה, דכתיב (מלאכי ג כ) **וְנִרְחָה לְכֶם יְרֵאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צִדְקָה**. הוא שהזריח להם הקב"ה גאולה ע"י משה רבינו, וזהו לכם **שמש' צדקה' ס"ת משה**. (עטרת זקנים)*
- ב. בן הנולד מהעריות הללו שהוא ממזר גם כן חייב אם מעבירו למולך. כדאמרין (סנהדרין סד:) **וְנִרְעוּ' – אֵין לִי אֶלָּא זָרַע כָּשֶׁר, זָרַע פְּסוּל מִנֵּן? תִּלְמִיד לִוְיָר** **בְּתִתּוֹ מִזְרַעוֹ**. לכך נכתב פרשת מולך באמצע פרשת העריות. (טעמא דקרא)
- ג. גר שנתגייר בינו לבין עצמו והוא היה נשוי לישראלית או לגיורת ויש לו בנים – נאמן לפסול את עצמו, ואינו נאמן לפסול את הבנים. וחוזר וטובל בבית דין. (רמב"ם איסורי ביאה יג ז) ונפ"מ אם הולד ממזר ואם הולד כשר לכהונה, וכגון שאמר אני ואשתי ובני נתגיירנו בינינו לבין עצמנו אין עדות לעכו"ם.*
- ד. דרך העולם הוא שהאב מורה ומצווה על בנו את הדרך אשר ילך בה בכללותה, ואילו האם תשים עיניה ולבה עליו להוליכו בכל חלקי המצוות והמידות הטובות ולהזהירו מפרטי העבירות. והיינו **מוסר אביך** מדבר על תורה שבכתב, **ואל תטש תורת אִמְךָ** היינו תורה שבע"פ. (פניני הגר"א)
- ה. הנאת האדם בקיום המצוה כדוגמת מצות 'עונג שבת' היה מקום לומר שלא מקבלים עליהם שכר שהרי הנאתו תחשב לו כשכר, קמ"ל **אֲנִי י-הוה – נֶאֱמָן לְשִׁלְם שְׂכָר**. וכן מצוות שהאדם היה מקיים גם לולא שניתנה תורה, כגון איסור אכילת שקצים ורמשים שנפשו של אדם קצה בהם וכן מצוות כיבוד אב ואם שמצד טבעו עליו להכיר טובה להוריו. לכך אומרת התורה **אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתָּם הָאֲדָם** גם מצד טבעו בלא שיצווה עליהם, **וְחֵי בָהֶם** גם אם הוא נהנה מעצם קיום המצווה מקבלים עליהם שכר וזהו **אֲנִי י-הוה – נֶאֱמָן לְשִׁלְם שְׂכָר**. (נה צדיקים א' – לר' יוסף חיים זצוק"ל) ובלבד שיכוון לשם קיום מצות בוראו.
- ו. ו' ימים עולה המת במעשה אוב **וְאֵינוֹ עוֹלָה בְּשֶׁבַת** (סנהדרין סה:) לכך כתיב **קסומי** בכתב מלא ו'. (רבינו אפרים)*
- ז. זכרון אין להם מאחר ולא נשאו נשים ומתו בלא בנים לכך מהדר קרא **וְיָמָתוּ** כלומר בלא זכרון. (דעת זקנים) ותניא ארבעה חשובין כמת עני ומצורע וסומא ומי שאין לו בנים. (גרים סד:).
- ח. חום וזריות מסמל הדם, כח הקרירות והעצלות מסמל התלכ. בזמן שהאדם שב בתשובה על חטאיו כאילו מודה ואומר שבזריות מיהר לעבור עבירות ובעצלות נמנע מלקיים המצוות. מהיום והלאה כוחות הללו יהיו על מזבח ה', והוא ינצל את הכוחות הללו אך ורק לשם שמים. (משל ונמשל)
- ט. טריפה שנשחטה או שנמצאה נבילה פטור מכיסוי הדם. השוחט בשביל חולה בשבת בגלל פקוח נפש, אסור לו לכסות את הדם בשבת. ויש בזה איסור מוקצה. וכן חרש שוטה וקטן ששחטו ואין אחרים רואים אותם – חזקת שחיטתן מקולקלת ופטורה מכיסוי. וכן אם שחט עוף או חיה ושחט עליה בהמה – פטור מלכסות. (שו"ע יו"ד כה יד, יז – טז)
- י. יאשיהו גנז את שמן המשחה שעשה משה רבינו כדאיתא בפ' הוציאו לו (יומא נב:) ואחריו לא היה כהן משוח בשמן המשחה אלא מרובה בגדים בלא שמן שהיו ממלאים ידיו בח' בגדים. ולא היו יכולין לעשות שמן המשחה אחר למשוח בו כדכתיב (שמות ל"א) **שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם. זֶה וְלֹא אַחֵר**. (תוס' נזיר מז.) וזהו הרמז בפסוק **בְּזֹאת יָבֹא אֶהְרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ**. מנין **בְּזֹאת** ת"י שנה שעמד בית ראשון, עד אז כההנים היו נמשחים בשמן המשחה כמו אהרן הכהן, ולא בבית שני.*
- יא. י' שמות של גנאי יש לעבודה זרה: אלילים, צלמים, מסיכה, תרפים, שקוצים, גלולים, עצבים, חמנים, פיגולים. (עטרת זקנים) [בתו"כ במקום צלמים פיגולים מונה פסל ומצבה]
- יב. כוונות באכילה היו עושים בדורות הקודמים והיו מספיקים לתקן את המאכל יותר ממה שאנחנו עושים על ידי הברכה. (החיד"א) הכוונות היו דוקא אצל החכמים יודעי בינה, אבל המון העם ודאי לא היה להם ידיעה בכוונות, מיהו אותו זמן היתה הקליפה תקיפה ביותר, ואם היו המון העם מברכים לא היה נעשה תועלת לתקן המאכל בברכה דילהון, אך בזמן אנשי כנסת הגדולה נחלשה הקליפה, ובפרט שבטלו יצר הרע דעבודה זרה שהוא ראש הפעור, לכך תיקנו אנשי כנסת הגדולה הברכות, מפני שעתה יש תועלת על ידי הברכה לתקן ולברר, ולכן אם לא יברך מעל אפילו הוא מהמון העם. (בן יהוידע שם)
- יג. לימוד תורה חייב ללמד אחרים ואפילו הוא מבטל את עצמו מלימודו מ"מ חייב ללמוד עם אחרים. על כן אמר רבי עקיבא **זֶה פֶּלֶל גָּדוֹל בְּתוֹרָה דְּבַעֲנִין** לימוד התורה הוא כלל גדול לאהוב את חבריו כמוך. אבל בענייני העולם הזה סָפִיד קוֹדְמִים לְסִי תְּבִיבָךְ. (תורת משה' להחת"ס)
- יד. מוסיף מן החול על הקודש בכניסתו וביציאתו של יום השבת, לקבל השבת לפני שקיעת החמה, ולהמתין בצאתה להוסיף מחול על הקודש. (צופ דבש)
- טו. נחמו לאהרן – ואין דיבור אלא ניחומים כדכתיב (ישעיה מ ב) **דַּבְּרוּ עַל לֵב יְרוּשָׁלַם**. והיות שמטבע האדם לקבל תנחומים מן הקרוב אליו יותר ממי שרחוק, וכן נאמר (ישעיה סו י) **כִּי אֲנִי אֲשֶׁר אֲמַן תִּנְחֲמֶנּוּ**, לפיכך אמר הקב"ה למשה **דַּבֵּר אֶל אֶהְרֹן אָחִיךָ**, שממך יקבל תנחומים. (אזנים לתורה)*
- טז. נוטל ממון חברו בידעיתו כאונס, באומרו שהוא חברו וודאי ימחול לו ולא יקפיד. ואפילו שכוונתו להחזירו, זהו עושה. גזילה הוי שנוטל את ממון של חברו בלא כוונה להחזירו, בדרך גניבה וגזילה. (אוה"ח) התורה אסרה שלא לעשות את חברך בטענה שהוא רעד. (מעין השבוע) גזל הוא גזילה ממש ועושה אינו אלא מניעת תשלומין.
- יז. סרקין הוא כינוי לישמעלים השוכנים באוהלים במדבר. פל ימים שָׁהָה שְׁמַעוֹן הַצִּדִּיק קִיָּם לֹא הָיָה מְגִיעַ לְמַחְצִית הַהָר עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה אִיכָרִין אִיכָרִין. מִשְׁמַת שְׁמַעוֹן הַצִּדִּיק הָיָה בּוֹרֵחַ לְמַדְבָּר וְהַסָּרְקִין אוֹכְלִין אוֹתוֹ. (ירושלמי יומא ו א)
- יח. עזאזל יש חלק בקרבנות יום הכיפורים, לפיכך לא נאמר בהם במפורש תמימות, אע"פ שהתמימות בוודאי מעכבת בהם. **א"ל** לפי שכבר כתוב בפרשת פנחס בקרבנות מוסף של יום הכיפורים **תָּמִימִם יִהְיוּ לְכֶם** היינו שכל הקרבנות אשר עליכם להביא ביום זה יהיו תמימים. (אזנים לתורה)*
- יט. פעמים שמותר לחלל, כמו להישבע לשקר כדי להציל את נפשו או את נפש חברו. שנאמר (יה ה) **וְחֵי בָהֶם** ולא שימות בהם. (יומא פה:) (רבינו אפרים)
- כ. צעיר היה רבי אלעזר כשנכנס למערה, בטרם הכיר במנהגו של עולם, ובזמן שהותם במערה נשכחו ממנו צרכי העולם לחלוטין. לכך בראותו כיצד אנשים משחיתים את עתותיהם לבטלה הקפיד עליהם להענישם. לא כן רבי שמעון אביו שכבר היה איש זקן בכניסתו למערה והיה יודע גם אחרי שלוש עשרה שנים בטיב העולם וצרכי בריותיו, השכיל להבין את צרכי האנשים ופעל לרפאם. (פניני הגר"א)
- קי. קטיגור הוא דם – לפי שהנפש תלויה בדם ולזה ראוי לנו לכסות הנפש ולהסתירו מעין רואיו טרם נאכל הבשר. לפי שמידת הדין אומרת היאך בשר יאכל בשר. משא"כ בדם בהמה הקרב על גבי המזבח – הס קטיגור. (הרוקח, בעה"ט בביאור האדר"ת). כי גם בה נקנה קצת אכזריות בנפשנו לאכול הבשר, והנפש נשפך לפנינו. ובבהמות לא נצטווין כך, לפי שדם הבהמות ניתן לקורבן לכפרה על נפשותינו ואי אפשר לכסותו, ואחר שכן לא רצתה התורה לחלק לנו בין מוקדשין לחולין. ואם גם במין העופות יש מהן קרב לגבי מזבח, מועט הוא, ולדבר מועט לא תחוש התורה לעולם, ומפני כן חייבתנו בכיסוי דם העופות בכולן. (ספר החינוך מצוה קפז)*
- קכ. רואה ומחריש גם הוא גנב כמו בעל הגניבה. לפיכך כתיב **לֹא תִגְנֹבוּ** בלשון רבים (החזקוני).*
- קכא. שרביטו של מלך הוה ליה, לפי שבגדי כהונה היו מצמר ופשתים, כדאמרין (יבמות ד:) **מִדְּשָׁשׁ – פִּתְנָא, תְּכֵלֶת – עֶמְרָא** הוא. שש האמור בבגדי כהונה הוא פשתים, תכלת בודאי צמר הוא. דומיא דתלך ודם ושמן המשחה וקטורת שנאסרו. דהוה ליה כמשתמש בשרביטו של מלך. (החזקוני)*
- קכב. תורה מתשת כוחו של אדם – כל מהותו של החכם היא הזיקנה, שעל ידי שעוסק בתורה כאילו הזיקנה קופצת עליו, ותתיש כוחותיו כזקן שבע ימים. וכן נאמר באבות (ה כב) **יָסִיב וְגָלָה בָּהּ, וְיָמָה לֹא תִזְוַע** תזקין ותתבלה בתורה וממציאותה לא תנטה ימין או שמאל. **א"ל** ע"פ דברי התנא (אבות ד א) **אִיזְהוּ קָכָם? הַלּוֹמֵד מִקֵּל אָדָם**. מי שאוסף את חכמת החיים של כל אדם – ניתן לקרוא לו חכם. נמצא שאפילו אם הוא רך בשנים, בחכמתו צבר את חכמת החיים של עשרות בני אדם שהקנו לו מחכמתו אז נראה לנגד עינינו אדם זקן. (בניהו, בן יהוידע – קידושין לב:)*

